

„Christianity heeft gegeven er Joden ten rde, stelt hij economisch naar Hem ir, bedenken, an Zijn tijd t ieder geval hadden.

Evangelien istus dikwijls n en armen er goederen, lde dan was p het groote geschiedenis mis van den jkdoms" als ijk van het rmaan: „wat heele wereld t verzamelen t verkrijgen : „Vergadert ze de mot rt u schatten and oordeelt „economisch ying is". De discipel van r huis Jezus ar in goeden ivervalschten n van Jezus

Jongeling — „zegt Lord ik geval", al n bezit. oms op on-verzamelden, len tollenaar, n teruggave . Hij veroor-gen van rijk-nd, dat het iet over het eling gespro-persoonlijke

k van bezit: straff. Lord tenis van de /ant zoo wie ie niet heeft, al hij heeft.

zoon wordt an goederen m geestelijke nauwkeurig iet altijd. In e breekt een asten flesch deze daad, dat zij daar-

dezer wereld soms „com-dit verband vordt zij wel gevolgd. Dat azarus. Over wordt echter altijd met u coost. En die t mede haar elijke leiders als een on-a om aan de dsche religie leert echter belemmering , en niet de Hem graag den toegang rizeeën) verp meer in l zij slechts

om van het r en knecht and woonde, de gelijkenis plichten niet t verbreken. rekking wor-betrekkingen

zelf worden blijkaar aanvaard; het gaat in de gelijkenissen om de houding, die de knecht of de heer aanneemt. De getrouwe dienstknecht wordt tegenover den onnutten gesteld; in dit verband is de gelijkenis van de talenten leerzaam. Lord Stamp merkt echter, wanneer hij die gelijkenis noemt, op, dat de exegese op verschillende moeilijkheden stuit. Dit geldt, zegt hij, in gelijke mate van die van den rentmeester, die zijn heer bedrogen had, en (ontdekt zijnde) de schuldbekentenissen der schuldenaars laat veranderen. De auteur bekent openlijk, dat hij daaruit geen „ethisch-economische lessen voor het hedendaagsche leven kan trekken". En ook de gelijkenis van den dienstknecht, die vermoeid van zijn werk komt, en eerst zijn heer moet bedienen, voordat hij zelf kan eten, en toch geen dank mag verwachten, omdat hij deed hetgeen hem bevolen was, plaatst den schrijver in haar toepassing op het sociale leven, voor onoverkomelijke moeilijkheden.

Jezus leert verder, dat de dienstknecht niet grooter is dan zijn heer, en dat de laatste zich niet mag verhoovaardigen.

De verschillende sociale verhoudingen en economische processen worden dus blijkaar aanvaard. De Bijbel spreekt over heer en knecht, over schuldeisers en schuldenaars, over verkopers en koopers. We lezen van het betalen van schulden tot den laatsten penning toe, maar ook van het algeheel kwijtschelden. Al die handelingen dienen als voorbeeld voor speciale leerlingen; de ene wordt echter niet boven de andere gesteld.

Zoo gaat Lord Stamp voort met zijn onderzoek van de Evangelien, om na te gaan of daaruit bijzondere conclusies voor het economisch leven kunnen worden getrokken. En hij meent, dat Christus de verschillende ordeningen en betrekkingen van Zijn tijd niet veroordeelt. Hij aanvaardde, zoo lezen we, de belastingen (ook de speciale Joodsche) en het Romeinsche juk met een berusting, die verwondering wekt. Waar Jezus den nadruk op legde was het feit, dat de macht, die iemand in een bepaalde verhouding had gekregen, niet mocht worden misbruikt, en dat niemand zich aan een hem opgelegden plicht mocht onttrekken. Aan de belastingplichtigen mocht niets meer worden ontnomen dan hetgeen zij wettelijk moesten afstaan; de soldaten moesten zich met hun bezoldiging tevreden stellen en niemand iets afpersen; de priesterlijke autoriteiten werden niet veroordeeld voor het „vermijden van de muntplant, de dille en de komijn" (alle aromatische gewassen; de beide laatste behooren tot de schermbloemigen; de eerste is, zooals bekend, een lipbloemige), maar omdat zij aan het zwaarste der wet, namelijk het oordeel en de barmhartigheid niet voldeden. „Deze dingen moest men doen en het andere niet nalaten". Hoe populair, zegt Lord Stamp, zou Christus geweest zijn, indien Hij zelfs maar met een enkel woord zou gezegd hebben, dat de verdrukking der Romeinen onrechtvaardig was en het Romeinsche juk zwaar om te dragen; maar Christus was geen politieke revolutionair; Hij eischte de hoogste persoonlijke moraliteit binnen het systeem. Het Romeinsche bewind had het muntstelsel ingevoerd, dat was voor Hem voldoende. „Wiens is dit beeld en het opschrift?" „Geef dan den keizer dat des keizers is, en God wat Gods is".

Ook was Jezus, gaat de auteur voort, geen sociaal-revolutionair. Maar zijn oordeel keerde zich tegen misbruiken en valsche ideeën.

Het is duidelijk, zegt de schrijver tenslotte, dat Christus zich zoozeer bezig hield met de ziel van den mensch, dat Hij de economische omstandigheden van Zijn tijd, waarop toch wel veel aan te merken was, aanvaardde. Hij predikte de groote betekenis van „geestelijke compensaties", in plaats van revoluties, die alleen het tijdelijk leven veranderen, hoewel zijn hoorders dat liever hadden gehoord.

Christus gaf geen schets van een ideaal economisch systeem voor Zijn dagen, en nog minder een voor onzen tijd. Ook kan zulk een systeem niet direct uit Zijn prediking worden afgeleid. (Lord Stamp voegt hieraan toe, dat dit feit door ernstige bestudeerders van het vraagstuk algemeen wordt aanvaard, maar dat de tegenovergestelde meening hier en daar nog een laai leven heeft.)

Zij die, lezen we vervolgens, staande houden, dat de prediking van Christus in socialen zin revolutionair was, beroepen zich voornamelijk op afzonderlijke teksten, zooals: „Hij heeft machten van de tronen afgetrokken en nederigen heeft Hij verhoogd". Feit is echter, dat de eerste Christenen niet tegen sociale misstanden optraden of met plannen voor wereldhervorming kwamen, en ook niet samenstreden of revolutionaire daden bedreven. Zij waren gehoorzame burgers en onderdanen; zij protesteerden zelfs niet tegen de slavernij. Maar deze eerste Christenen leefden een verborgen leven, in en voor een andere wereld.

Daarbij kwam, besluit Lord Stamp zijn conclusies, dat de idee van socialen vooruitgang heelmaal niet in de menschen van de eerste eeuw leefde. Zij kenden dat begrip niet; van de gedachte

eener sociale reconstructie in den modernen zin des woords, waren zij oncindig ver verwijderd.

En eveneens was de gedachte aan materiëlen vooruitgang als een voortdurend zich ontwikkelend proces, aan hen vreemd. De economische wereld werd statisch opgevat. En daarom treft het feit des te meer, dat Christus geen economisch en sociaal stelsel heeft gegeven.

Zulk een stelsel zou overigens, meent de schrijver, in den loop der tijden toch weer allerlei veranderingen hebben moeten ondergaan. Want een economisch stelsel is een „compositie" van menselijke capaciteiten (physische kracht, zedelijke ideeën, bekwaamheden en geestelijke ideeën) met de krachten der natuur (natuurlijke hulpbronnen), en het aantal en de verspreiding der menschen op aarde. En daar wetenschap en ervaring onze kennis hebben vermeerderd, en de dichtheid der bevolking en ook de verspreiding der rassen in den loop der tijden aanzienlijk is veranderd, moet ook deze compositie zich in elke eeuw wijzigen. De zedelijke en geestelijke factoren in dit samenstel zijn van groote betekenis, maar zij kunnen niet in zichzelf het karakter van het economisch systeem bepalen, en ook niet het resultaat.

Wij meenden goed te doen de gedachten van den schrijver van „Christianity and Economics" aangaande „de prediking van Christus tot Zijn tijd" weer te geven; mede omdat hij zich voortdurend op zijn oordeel hierover beroept. Het is moeilijk om reeds nu daarop nader in te gaan; het verdient o.i. de voorkeur eerst met de verdere beschouwingen van den schrijver kennis te maken.

A.

B. t. B.

Excommunicatie van doopleden.

Dr. W. A. van Es schrijft in Geref. kbl. van Leeuwarden iets over het reeds hier gememoreerde rapport inzake tucht over doopleden:

We hebben wel eenige bedenking tegen de resolutie, in het algemeen door de Deputaten voorgesteld.

Duidelijk laat het rapport der Depp. zien, hoe er van meet af in onze Nederlandsche Geref. Kerken tweeërlei opvatting is geweest, al stond men dan waarschijnlijk daarin niet zoo scherp tegenover elkander, en niet zoo ver van elkander af, als het wel eens scheen. De één wilde van geen bepaalde excommunicatie weten. De andere neigde wel dien kant uit. Maar de eerste groep heeft altijd gedomineerd. En de kerkelijke besluiten wezen bepaalde excommunicatie, behalve dan wel eens bij uitzondering, af. Is het onder deze omstandigheden wel veilig en gewenscht toch bindende bepalingen te willen maken tot excommunicatie?

De van Es meent, dat aanvaarding van de excommunicatie-gedachte later verzet zou wekken:

Wat zal er komen van de uitvoering van het besluit?

Het zal op de volgende Synode van bezwaren regenen.

In vele kerken zal de uitvoering worden uitgesteld, of alsepend worden gehouden.

Daarom voelt hij voor een compromis:

Men houde wel in gedachte, dat het hierbij niet gaat om verschil van gewoonten, maar van inzicht, waarbij van beide zijden een principieel standpunt ingenomen wordt. Ook in het rapport van de classis Leeuwarden werd reeds opgemerkt, dat waar we hierbij hebben te doen met twee opvattingen, die reeds van den aanvang af tegenover elkander stonden, wel in beide een juist element zal werken. Indien ooit, dan is hierbij behoefte aan een compromis, waarbij men aan het goede in beide meeningen volle recht laat wedervaren. En zulk een compromis zou er o.i. zeer wel te vinden zijn, door heel die rompslomp van „vermaningen" rustig ter zijde te laten, en zich te beperken tot een zoo sober mogelijk gedane mededeeling aan de gemeente, dat deze of die niet meer als lid krachtens den Doop te beschouwen is. Doch hiertegenover later breder, wanneer we eerst wat over de leidende beginselen hebben gezegd.

Kerkelijk karakter van jeugdorganisatie.

In het Kerkblad van de „Geref. Kerken in H. V." schrijft ds. H. C. v. d. Brink over het „Maandblad der H. V. Jongeren". Hem was gevraagd daar over te schrijven:

Ik kan bezwaarlijk over deze zaak schrijven, omdat ik het met het kerkelijk karakter onzer Jeugdorganisatie volstrekt niet eens ben. Uit volle overtuiging ben ik een beslist tegenstander van kerkelijke vereenigingen van jonge menschen — ook van ouderen, van mannen of vrouwen, ook van kerkelijke Schoolvereenigingen enz. Wanneer de kerk zich rechtstreeks daarmede inlaat, treedt zij buiten de grenzen van haar terrein en onttaardt het kerkelijk heel spoedig tot kerkistisch. Bij het kerkelijk conflict in 1926 is het duidelijk aan het licht getreden, dat het bedekt en verkapt kerkelijk karakter van den Bond der Geref. J. V.-en in den grond puur kerkistisch is. Praktisch openbaarde zich

toen de principieele fout van het koppelen der Jeugdorganisatie aan de kerk.

Mij schijnt dit betoog niet juist; ook niet wat 1926 betreft.

„Met God in de wereld".

Typeerend voor het „modernistische" mediteeren is volgend citaat uit „Opbouw" (N. R.):

De Bijbel spreekt ergens van menschen, die zonder God zijn in de wereld. En er bevinden zich in onzen tijd om ons heen zeker verscheidenen, die het net zoo nazeggen.

Nu is het maar gelukkig, dat men dit wel kan zeggen, maar niet zijn. Want de werkelijkheid Gods is niet afhankelijk van onze al of niet erkenning daarvan. Er is niemand zonder God in de wereld. In Hem bewegen wij ons en zijn wij. Wij zijn allemaal, zonder uitzondering, met God in het leven.

Hier kan men zien, hoe onnauwkeurig reeds de Schriftlezing wordt, als men ontgroeid is aan de verbonds-gedachte.

Mythologisch denken.

Het „Algemeen Weekblad" schrijft over „het mythologische kerkelijke denken", en bedoelt: het mythologische denken in de kerk. We lezen o.m.:

Evenals de wereldsche mythe staat de kerkelijke mythe tegenover het gebrek aan stijl en orde van dezen tijd. Zooals voor de Duitschers de Germaan, voor de Italianen, de Romein het droombeeld is, zoo is voor een gedeelte van de Nederlandsch Hervormden, de oude Calvinist het ideaal. Of de hardheid van den Germaan en den Romein zonder inhoud zijn, het doet er evenmin toe, als dat de hardheid van denouden Calvinist in dezen tijd verworpen zal werken. Beter een doellooze stijl, dan een stijlloos relativisme.

We vreezen, dat hier de duivel der mythe gansch onmythologisch wordt uitgedreven door den Beelzebub der mythe. Want die „harde Calvinist" is maar een mythe van het ethische blad.

„Leergeschieden?"

Ds (W) B(ouwman) (?) schrijft in Leidsche Kerkbode:

Wat mij persoonlijk betreft, wil het er bij mij nog niet in, dat er van eigenlijke leergeschieden sprake kan zijn.

Wel zijn er meningsverschillen. En die zijn ten deele van dien aard, dat zij bij sommigen naar ons oordeel leiden tot een eenzijdigheid, welke bij doorwerking licht een schadelijken invloed zou oefenen.

Maar voor een deel zijn die meningsverschillen er, zooals b.v. over het Verbond der genade, vanaf de Reformatie al in meerdere of mindere mate geweest, zijn ze gedurig weer naar voren gekomen en zullen ze naar den aard van deze tamelijk moeilijke zaak, ook wel altijd min of meer blijven bestaan.

En voor een ander deel zijn zij van zoodanigen aard, dat de kwesties, waarover het gaat, naar ons oordeel allerminst nu reeds geschikt zijn voor de meer populaire polemiek in onze kerkelijke pers. Ze behoren voornamelijk zoodanig thuis op het theologisch, filosofisch en psychologisch wetenschappelijk gebied, dat men beter doet ze eerst daár rustig te bestudeeren en zich erover te bezinnen om zooveel mogelijk tot klaarheid te komen en eenheid van inzicht en beschouwing te bereiken. En we voegen eraan toe, dat we nog altijd meenen goede hoop te mogen koesteren, dat men alsdan tenslotte die eenheid zal bereiken.

Zonde en uitverkiezing.

Ik ben er een beetje bang voor, een reeks dogmatische artikelen van het „Algemeen Weekblad" ietwat geregeld te citeeren. Toen ik het indertijd, wegens het leerzame van zulk een kennisneming, deed ten aanzien van prof. van der Leeuw, sprak deze van een „begeleiden met een lied van den baat". Een klank, dien wij kennen, en geloof ik, ook wel „onderkennen".

Toch waag ik het erop, nu dr. J. C. Roose weer een reeks in het „ethische" blad geeft, weer af en toe te citeeren. (De naam „ethisch" zegt me tegenwoordig erg weinig). Thans lezen we weer iets over de uitverkiezing:

Geen wonder dat in allerlei kringen, zoodra het gesprek „wat ernstiger" wordt, iemand zegt: „wat denkt u van de uitverkiezing"? Geef daar nu maar eens een kort antwoord op, liefst „voor" of „tegen"!

Nu ja, dat is ook juist, want hoe minder men er over spreekt des te beter.

Kan men weinig over de zonde zeggen, over de uitverkiezing moet men eigenlijk volkomen zwijgen. Want als wij over zonde spreken, spreken we nog over onszelf, maar als wij over de uitverkiezing spreken, hebben we het over Gods gedachten, en die zijn en blijven altijd hooger dan onze gedachten.

Toch is er wel eenig verband tusschen die twee, zonde en uitverkiezing. Zij raken beide het a-rationeele, niet-na-te-rekenen-feiten. Zonde spreekt over het a-rationeele in ons menschen, uitverkiezing over het a-rationeele in God, speciaal in Gods verhouding tot den mensch.

Als dit waar is, en dan op die gronden, wat kan dan nog de theologie in een „systeem" bespreken? En van waar komt de schrijver aan de gedachte, dat er in God iets a-rationeeels is? Wel iets rationeeels? Wie kan dan scheiding maken tusschen wat Hij in zichzelf eeuwig vereenigt?

We lezen verder:

Zoo grenst de uitverkiezing van God aan willekeur. Natuurlijk spreken we ook hier liever met verzachtende woorden. Wij zeggen dat „God doet wat Hem behaagt" of kortweg, maar heel diepzinnig, „dat God, God is". Het lijkt dan alsof uitverkiezing een goddelijke grensoverschrijding is ten opzichte van de macht. „Kan wel zoo zijn, maar 't is toch eigenlijk iets anders. Het is grensoverschrijding in de liefde, een